

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DEMOKRASİ ALGISININ SİYASAL KATILMA AÇISINDAN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF UNIVERSITY STUDENTS' PERCEPTION OF DEMOCRACY IN TERMS OF POLITICAL PARTICIPATION

Mehmet PEKKAYA*
Hüseyin ÇAVUŞOĞLU**
Tuğçe BAYRAM**

Öz

Geçmişten günümüze bireyler, demokrasi kavramına farklı anlamlar yüklemişler ve günümüzde demokrasi en çok konuşulan kavramların başında gelmektedir. Yüzyılların demokrasi anlayışında büyük farklılıklar olduğu söylenebilir. Demokrasinin tanımında değişiklik, toplumsal koşulların değişmesine ve toplumsal yapının karmaşık hale gelmesine bağlanabilir. Hem demokrasi hem de siyasal katılma, siyaset biliminin temel konularındandır. Bakıldığında demokrasi algısı ile siyasal katılma arasında yakın bir ilişki olduğu söylenebilir. Eski Yunan Uygarlığından günümüze demokrasi farklı biçimlerde uygulanmıştır. Benzer bir biçimde de eski çağlardan günümüze bireyler çeşitli düzeylerde siyasete katılmışlardır. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra demokratik yönetimler ön plana çıkmış, temsili demokrasinin yaygın hale gelmesiyle siyasal katılmanın boyutlarında farklılıklar ortaya çıkmıştır. Demokrasi algısı ve siyasal katılmanın hangi düzeyde olduğu ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Üniversiteler, içinde yaşadıkları toplumsal yapının niteliklerini yansıtmaktadırlar. Ülkemizde önemli bir konuma sahip olabilecek üniversite öğrencilerinin, demokrasi algısı ile siyasal katılma arasındaki ilişkisi son derece önem arz etmektedir. Çalışmanın amacı, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi (ZBEÜ) öğrencilerinin demokrasi algısını ve bu algıyı siyasal katılma açısından incelemektir. Bu bağlamda demokrasi kavramı ayrıntılı bir biçimde ele alındıktan sonra militan demokrasi ve liberal demokrasi kuramlarına değinilmiştir. En son bölümde ise siyasal katılma konusu ele alınmış, anket sonuçları değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğrenciler, faktörler arasında liberal demokrasiye yüksek; siyasal katılmaya ise oldukça düşük puan vermişlerdir. Liberal demokrasi ile geleneksel ve geleneksel olmayan katılım arasında oldukça zayıf bir ilişki; cinsiyet ile faktörler arasında ise bir ilişki saptanamamıştır. Seçmen kararlığı ile faktörler arasındaki ilişkiye baktığımızda liberal demokrasi ile seçmen kararlığı arasında farklılık görülmüştür. Kararsız seçmenler, liberal demokrasiye daha yüksek katılım göstermişlerdir. Fakülteler bazında bakıldığında, İlahiyat Fakültesi'nin siyasal katılma puanlarının diğer fakültelere göre yüksek olduğu görülmektedir. Yaş ile faktörler arasında 23 yaş ve üzeri grup, post modern katılıma daha yüksek puan vermiştir. Ailenin ortalama geliri 3000 TL ve üzeri olan öğrencilerin post modern katılıma yüksek; kendini sosyalist ile sosyal demokrat olarak tanımlayan öğrencilerin liberal demokrasiye yüksek; kendini İslamci ile milliyetçi muhafazakâr tanımlayanların liberal demokrasiye düşük puan verdikleri saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Demokrasi, Üniversite Öğrencileri, Siyasal Katılma, Siyaset.

Abstract

In the past, day-to-day individuals have introduced different meanings to the concept of democracy, and today democracy is at the top of the most talked-about concepts. It can be said that there are great differences in the understanding of democracy for centuries. The change in the definition of democracy can be attributed to the change of social conditions and the complexity of social structure. Both democracy and political participation are the main topics of political science. It can be said that there is a close relation between democracy perception and political participation. Day-to-day democracy was applied in different forms from ancient Greek civilization. Similarly, in ancient times, day-to-day individuals participated in politics at various levels. Especially II. After World War II, democratic governments came to the forefront, and with the widespread representation of democracy, differences in the dimensions of political participation emerged. The level of democracy perception and political participation varies from country to country. Universities reflect the qualities of the social structure they live in. The relationship between perception of democracy and political participation of university students, who may have an important position in our country, is of great importance. The aim of the study is to examine the perception of democracy and the perception of ZBEU students in terms of political participation. In this context, since the concept of democracy is discussed in detail, the theories of militant democracy and liberal democracy have been mentioned. In the last part, political participation was discussed and the results of the survey were evaluated. According to the results of the research, students have high liberal democracy among the factors; whereas they have scored very low on political participation. A weak relationship between liberal democracy and traditional and non-traditional participation; There was no relationship between sex and factors. When we look at the relationship between voter commitment and factors, there is a difference between liberal democracy and voter commitment. Unstable voters, liberal democracy has shown higher participation. On the basis of faculties, it is seen that the political participation scores of the Faculty of Theology are higher than other faculties. Among the age and the factors, 23 years and over group, post modern participation gave higher scores. The average income of the family is 3000 TL and the post-modern participation of the students with over 3000 is high; liberal democracy is the highest score of the students who define themselves as socialist and social democrat; those who define themselves as Islamist and nationalist conservatives have been given low scores in liberal democracy.

Keywords: Democracy, University Students, Political Participation, Politics.

* Doç. Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi İİBF İşletme, mehpekkaya@gmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, Bülent Ecevit Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, huseyindp@yahoo.com

*** Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, tugcebayram06@hotmail.com

1. GİRİŞ

Dünyada hemen hemen tüm bireylerin düşünce sahibi olduğu kavramların başında demokrasi gelir. Demokrasi her alanda etkinliğini göstermektedir ki artık bireylerin kayıtsız kalabilecekleri bir kavram olmaktan çıkmıştır. Demokrasi kavramının özü zamanla değişmektedir. Geçmişten günümüze bireylerde farklı anlamlar yüklemiş ve çok konuşulan bir kavram haline gelmiştir. Zamanla koşulların değişmesi ve toplumsal yapının karmaşıklaşmasıyla demokrasi kavramında önemli değişimler olmuştur. Böylece, demokrasi hem anlam genişlemesine hem de üzerinde çok fikir ortaya atılabilen bir kavrama dönüşmüştür. Buna bağlı olarak da yüzyılların demokrasi anlayışı arasında büyük farklılıklar vardır. Günümüzde demokrasi siyasi, sosyo-kültürel, ekonomik açıdan daha da önem kazanmıştır. Demokrasinin kalıplaşmış, sabit bir sınırı yoktur. Aksine büyüyen ve gelişen bir değişim düşüncesine güzel bir örnek olmayı sürdürmektedir (Güneş, 2011, i-1). Böylece demokrasinin ne olduğu, ne manaya geldiği hususunda ortak bir tanıma ulaşılamamıştır. Geçmişten günümüze demokrasinin uygulanması sıkça tartışılan konulardandır. Bu durumun tarihsel bir olgu olduğu söylenebilir. Demokrasi, ağırlıklı olarak siyaset biliminin konusu olmanın yanında günümüzde eğitim, sosyoloji, iktisat, maliye, işletme gibi bilim dallarının da önemli bir teması olmuştur.

Demokrasi algısı siyasal katılma ile yakından ilişkilidir. Siyasal katılma siyaset biliminin temel konularından birini oluşturur ve bazı bilim insanları da siyasal katılmanın demokrasinin temeli ögesi olduğunu belirtirler. Çalışmanın amacı, BEÜ öğrencilerinin demokrasi algısını ortaya koymak ve demokrasi algısının siyasal katılma üzerindeki etkisini incelemektir. En iyi demokrasinin nasıl uygulanacağı üzerine birçok demokrasi kuramı ortaya atılmakta ve her geçen gün demokrasi ile ilgili yeni yaklaşımlar ileri sürülmektedir. Bu doğrultuda demokrasi kavramı ayrıntılı bir biçimde ele alındıktan sonra demokrasi kuramlarına değinilmiştir. Ülkemizde demokrasi algısının hangi düzeyde olduğu tartışmalıdır. Üniversiteler, içinde yaşadıkları toplumsal yapının niteliklerine büyük bir oranda sahiptirler. Diğer bir deyişle her toplumsal dinamik kendine özgü bir üniversite oluşturur. Ülkemizde önemli bir konuma sahip olabilecek üniversite öğrencilerinin demokrasi algısı son derece önem arz etmektedir. Üniversitelerden mezun olacak öğrencilerin nitelikli işgücü ve ülke yönetiminde söz sahibi olmak gibi önemli işlevleri bulunur. Çalışmanın yükseköğretim ile ilgili yapılacak araştırmalara örnek olması beklenmektedir. Ayrıca, araştırma sonucunda ortaya çıkan üniversite öğrencilerinin demokrasi algılarının da irdelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Çalışmamızın ülkemizin demokratik yaşamına, siyaset bilimine pozitif sonuçlar sunması bakımından oldukça önemli olduğu varsayılmaktadır.

Literatür tarandığında, demokrasi algısını ölçen çalışmalara örnek olarak (Abrahams ve Smith, 2011; Bradley, 2011; Çuhadar, 2006; DeBartolo, 2008; Diamond ve Plattner, 2008; Duruhan ve Ersöz, 2013; Eis, 2010; ESS Topline Results, 2014; Gürbüz, 2006; Kaldırım, 2005; Kostenko vd. 2015; Kuş, 2012; Kuş ve Çetin, 2014; Leckie, 2012; Mattes ve Bratton, 2007; National Democratic Institute and JMW Consulting, 2013; Oni, 2006; Sharabassy ve Negm, 2015; Yüksel vd. 2013) gösterilebilir. Demokrasi algısı ile siyasal katılma arasındaki ilişkiyi ölçen çalışmaya örnek olarak ise (Çuhadar, 2006) belirtilebilir. Sonuç olarak, demokrasi ile siyasal katılma arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir.

2. DEMOKRASİ KAVRAMI

"Halk yönetimi" manasına gelen demokrasi, Yunanca demos (halk) ve kratos (yönetim) kelimelerinin birleşmesinden meydana gelir. Bu anlamda demokrasi tanımını ilk kez eski Yunanlı tarihçi Herodotus yapmıştır (Dursun, 2010, 165). Montesquieu'ya göre ise demokrasi, halkın yöneten ve yönetilen konumunda olduğu bir yönetim şeklidir ve "siyasal erdem" dayanır. Siyasal erdemden kastedilen, siyasal iktidarın başta anayasa olmak üzere tüm normlara saygı göstermesidir (Öztekin, 2010, 84-85). Gerçek demokrasi bireylerin, toplumsal örgütler aracılığıyla doğrudan veya dolaylı olarak her türlü sorunda siyasal iktidara düşüncelerini, eleştirilerini iletebilmeleri anlamına gelir. Yalnızca bireylerin seçimden seçime oy kullanması demokrasi olarak algılanmamalıdır (aktaran Öztekin, 2010, 83). Siyaset bilimciler arasında demokrasinin içeriği, hangi değerleri, aşamaları, içerdiğiyle ilgili yoğun tartışmalar yaşanmaktadır. Demokrasiyi tanımlamak üzere ana çizgileriyle anayasal yaklaşım, sistemin ürettiği değerler, yönetme usulü, yönetim süreçleri olmak üzere dört yaklaşım gelişmiştir (aktaran Çaha, 2012, 221). Anayasal yaklaşım, ülkelerdeki yönetimleri anayasalarını dikkate alarak sınıflandırmaktadır. Bu yaklaşımın temsilcisi olan Aristo, 158 eski Yunan kent devletlerinin anayasasını incelemiştir. Günümüzde birçok ülkenin anayasasında demokratik rejime vurgu yapılsa da bu ülkelerin özgürlük, eşitlik gibi temel değerlerden ve anayasal kurumlardan uzak oldukları görülür. İkinci yaklaşım, sistemin ürettiği değerleri esas almaktadır. Bu yaklaşımda sistemin özgürlük, eşitlik, halk egemenliği, insan hakları, hukukun üstünlüğü, muhalefet, denetim, açık toplum, sivil toplum, barış gibi temel değerleri üretip üretmediğine bakılmaktadır. Eğer sistem bu değerleri üretmiyorsa demokratik olmaktan uzaktır (aktaran Çaha, 2012, 222). Üçüncü yaklaşımı

geliştiren bilim insanları, yönetme usulüne vurgu yapmaktadırlar. Bu yaklaşımı benimseyen bilim insanları, siyasal iktidarın kurulması ve çalışması aşamalarını dikkate almaktadırlar. Bu doğrultuda, bu yaklaşıma göre sistemin demokratik olabilmesi için siyasal iktidarın tarafsız, adil bir seçim sonrası kurulması ve sonrasında denetlenebilmesi gerekir. Dördüncü yaklaşım ise daha çok yönetim süreçlerini dikkate almaktadır. Bu yaklaşımın öncüsü Robert Dahl olup, ona göre bir sistemin demokratik olarak değerlendirilebilmesi için siyasal katılımın her boyutta olması, seçmenlere birden fazla oy hakkı verilmemesi, bireylerin siyasal partilerin programları hakkında bilgi sahibi olması, bireylerin gündem oluşturabilmesi, bireylerin sisteme dahil olmasını sağlayan araçların hayata geçirilmiş olması gerekir (aktaran Çaha, 2012, 223). Bu yaklaşımlar dikkate alındığında, demokrasinin bir “biçime” bir de “değere” dair iki boyutunun olduğu belirtilebilir.

Demokrasinin ilk örnekleri eski Yunanda şehir devletlerinde görüldü. Şehir devletlerinde toplum vatandaşlar, yabancılar ve köleler olmak üzere üç sınıftan oluşmaktaydı. Siyasal kararlar “Ekklesia” adı verilen halk meclislerinde alınıyordu. Halk meclisi toplantısına yalnızca 20 yaşını aşmış erkek vatandaşlar iştirak ediyorlardı. Yabancılar, köleler, kadınların toplantıya katılma hakları yoktu. Özetle, şehir devletlerinde yönetimde erkek vatandaşlar söz sahibiydi. Diğer taraftan Atina şehir devletinin yaklaşık yarısını köleler oluşturuyordu (aktaran Uslu, 2012, 125). Günümüzde nüfusun eskiye oranla oldukça artması, siyasal, sosyo-kültürel, ekonomik yapının karmaşık bir hale gelmesi gibi sebepler, doğrudan demokrasiyi mümkün kılmamaktadır. J.J. Rousseau’nun ifade ettiği gibi “Doğrudan demokrasi belki tanrıların ülkesinde mümkün olabilir.” Eski Yunan’dan sonra Ortaçağ feodal toplum düzeninde yönetimde toprak soyluları ve din adamları vardı. 15. ve 16. yüzyıllarda Rönesans, Reform, Coğrafi Keşifler sonucunda yeni bir ticaret sınıfı olan “burjuvazi” ortaya çıkmıştır (Öztekin, 2010, 82-83). Ekonomik olarak güçlenen burjuva sınıfı, siyasal alanda da gücünü kanıtlamak istemiştir. Kral ve toprak soylularına karşı burjuvazinin girişmiş olduğu bu mücadele sonucunda, burjuvazinin istediği doğrultusunda yönetim, tüm vatandaşların seçtiği temsilcilerden oluşan parlamentoya geçmiştir.

3. DEMOKRASİ KURAMLARI

Ülkemizde 27 Mayıs 1960 sonrasında yapılan 1961 Anayasası ile militan demokrasi anlayışı benimsenmiş ve 12 Eylül 1980 sonrası yapılan 1982 Anayasası’nda bu anlayış daha da kuvvetlenmiştir. 1982 Anayasası ile siyasi yasaklar getirilmiş, düşünce ve ifade özgürlüğü sınırlandırılmıştır. Ülkemizdeki bu tarihsel durum dikkate alınarak, militan demokrasi ve liberal demokrasi anlayışları ele alınmıştır.

3.1. Militan Demokrasi

Militan demokrasi kavramı ilk defa 1937 yılında Karl Loewenstein tarafından kullanılmıştır (aktaran Hakyemez 1999: 14). Militan demokrasinin ortaya çıkışında, 1930’lardan sonraki siyasal ve sosyo-ekonomik faktörler, demokratik sistemin ürettiği özgürlük, eşitlik, halk egemenliği gibi değerleri korumak ve bireylerin düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü sınırlamak etkilidir. Militan demokrasinin 1930’lardaki aşırı sağ ve faşizme karşı bir tepki olarak ortaya çıktığı belirtilebilir (Hakyemez, 1999, 14-16). Militan demokrasi felsefesinin temelini, Robespierre ve Saint Just’un “Hürriyet düşmanlarına hürriyet tanınmaz” ve Loewenstein’in “Ateşe ateşle mukabele” biçiminde fikirlerini açıkladıkları düşüncelerine dayandığı iddia edilir (aktaran Güneş, 2011, 162).

Saint Just’un “Özgürlük düşmanına özgürlük tanınmaz” sloganı militan demokrasiyi benimseyenlerin fikirlerine temel teşkil eder (aktaran Çuhadar, 2006, 19). Militan demokrasinin isimlendirilmesinde demokratik hayatın korunması ve düşünce ile örgütlenme özgürlüğünün kısıtlanması görüşü vardır (aktaran Çuhadar, 2006, 18). Kavram olarak militan demokrasi, demokratik yönetimin herhangi bir sebepten dolayı bir şeyle kavgasını ve kendini savunmasını ifade eder (Hakyemez, 1999, 15). Bu doğrultuda militan demokrasi “Kendi değerlerini korumak için siyasi ifade hürriyetine ve siyasi örgütlenme hakkına sınırlama getiren demokrasiler” şeklinde tanımlanır (aktaran Hakyemez, 1999: 15). Görüldüğü üzere tanımda, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün demokrasiyi ortadan kaldıracağına dair vurgu vardır. Kaboğlu, militan demokrasinin bir siyasal sonuç olduğunu söyler. Bu siyasal sonuç, özgürlüklerin iyi anlamda değil de kötü anlamda kullanımının engellenmesiyle ilgilidir. Militan demokraside özgürlük arka planda olup demokratik hayatın sürdürülmesi, devamı önemlidir. Bundan ötürü demokratik yaşamı sekteye uğratabilecek birey ve gruplara örgütlenme özgürlüğü yasaklanmalı (aktaran Çuhadar, 2006, 19-20), demokrasinin işlerliğini azaltmaya yönelik ya da demokrasiye tümüyle aykırı düşünce veya eylemler ise engellenmelidir. Dolayısıyla sürdürülebilir demokrasinin varlığı için militan olması gerekmektedir. (Tunç, 2008, 1122). Militan demokrasinin dayandığı temel nokta, demokratik düzenin devamına izin vermeyen eylemlere yönelik gerekli tedbirlerin alınmasıdır (aktaran Güneş, 2011, 164). Militan demokrasilerde güçlü bir devlet olgusu vardır ve devletin resmi bir ideolojisinin olması gerekir. Devletin parçalanmaması için

resmi ideolojinin varlığı şarttır. Devlet ideolojisi, devletin kurumları ve uygulamalarıyla bireylere iletilir ve bireyler bu ideoloji doğrultusunda hayatlarını sürdürürler (aktaran Çuhadar, 2006, 22).

Militan demokrasi anlayışına uygun olarak, düşünce ve örgütlenme özgürlüklerinin, demokratik rejime karşı gelişebilecek saldırıların önlenmesi ve özgürlükçü düzenin korunması amacıyla kısıtlanması, özünde demokrasi ve demokratik rejimle bağdaşmayan bir uygulamadır ve kendi içinde barındırdığı bu tutarsızlık sebebiyle eleştirilebilmektedir. Düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne getirilecek her türlü kısıtlama, demokrasi adına bir geriye dönüşümü anlatır. Bu sebeple, demokrasiyi korumak adına, demokratik sürece engel olmak; her ne kadar kabul edilebilir amaç için olsa da, sonuç itibarıyla kabul edilemez bir durumdur (Kuşat, 2011, 129).

Militan demokrasi anlayışı çerçevesinde alınacak önlemler, ister düşünce özgürlüğüne, isterse örgütlenme özgürlüğüne ilişkin olsun, demokrasinin kendisiyle ilişkilendirilen sivil ve siyasal özgürlük ve örgütlenmeler açısından demokratik olmayan sınırlandırmaları sonuç verecektir. Militan demokrasi çerçevesinde getirilen bu sınırlandırmalar, sivil toplumun gücünü kırarak ve sivil toplumun siyasal iktidarı sınırlandırıcı özelliğini zedeleyecektir. Düşünce özgürlüğüne ve siyasal örgütlenmeye getirilecek sınırlamalar ise halkın siyasal sürece dilediği biçimde katılmasını engelleyecektir. Düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne getirilen sınırlamaların siyasal kültürde yer edinerek gelecekte de tekrarlanma olasılığı yaratması, militan demokrasi anlayışının demokratik siyasal kültürü de olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, amaçları ve sonuçları açısından militan demokrasi anlayışını demokrasinin ilke ve değerleriyle bağdaştırmak güçtür (Karadağ, 2006, 76-77). Militan demokrasi anlayışı, zorunlu haller ile ortaya çıkmış olsa dahi uygulamada ciddi sorunları da içinde barındırır. Bu sorunların göz ardı edilmesi durumunda demokrasinin özgürlükçü boyutu uzun vadede zarar görecektir, yasak ve kısıtlamalara sıklıkla başvurulmuş hallerde ise demokrasinin konsolidasyonu veya siyasal kültürün yerleşmesi mümkün olmayacaktır.

3.2. Liberal Demokrasi

Tarihsel olarak 19.yüzyılda ortaya çıkmış olan liberal demokrasi kavramı, günümüzde en arzu edilen demokrasi modeli nedir? sorusunun yanıtı olmuştur. Liberal demokrasinin pek çok tanımı olmakla birlikte, üzerinde anlaşılan özellikleri arasında siyasi makamların, siyasi eşitlik temelinde gerçekleştirilen resmi ve düzenli seçimler ile belirlendiği dolaylı ve temsili bir demokrasinin varlığı, birbirleriyle mücadele halinde olan inanç ve sosyal felsefelerle karşı geniş bir hoşgörü, rakip siyasi parti ve hareketlere dayanan rekabet ve seçim tercihinin varlığı, özerk grup ve çıkarlar, piyasa sistemi veya iktisadi hayat aracılığı ile korunan devlet-sivil toplum ayırımının belirgin olmasının yer aldığı ifade edilebilir. Liberalizmin temelinde birey ve özgürlük kavramları yatmaktadır. Liberal devlet doktrininin kurucusu Benjamin Constant, her alanda her şeyden önce özgürlük istediğini belirten bir liberaldir. Ona göre, özgürlük, bireyciliğin hâkim olması, tek kişinin zorba yönetimi kadar çoğunluğun azınlığa uyguladığı zorbalığa da karşı gelmektir. Yani özgürlük, nereden ve kimden gelirse gelsin zorbalığın hâkim olmamasıdır (aktaran Göze, 2011, 259). Liberal demokrasinin temelinde de özgürlük yatmaktadır. Klasik demokrasinin en kabul edilen tanımında yer alan "halk için yönetim" ibaresi liberal demokraside "halkı oluşturan her bir bireyin özgürlüğü için yönetim" anlamına gelmektedir. Liberal demokraside, yönetim düzeyinde özgürlük, kamu işlerinin yürütülmesinde düşüncelerin çeşitliliğinin kabulüne ve çoğunluğu temsil eden düşüncenin azınlık üzerinde hâkimiyet kurmasına dayanır (Çam, 2011, 406).

Liberal anlayışa göre, devletin başlıca yetkilerinden biri de güvenliği sağlamaktır. Bunun ötesine geçip ekonomiye karışamaz, özgürlükleri kısıtlayamaz, sosyal ilişkileri düzenleyemez. Günümüz modern demokrasileri, liberalizmin siyasal iktidarı sınırlamak için ortaya koyduğu temel felsefeyi ve bu felsefeyi hayata geçirecek olan birçok ilke ve kurumu anayasa düzeyinde benimsemiştir. Bu ilke ve kurumların başında, anayasanın üstünlüğü ilkesi ve bu ilkeyi hayata geçirecek anayasa yargısı gibi kurumların varlığı, kuvvetler ayrılığı ilkesi, hukuk devleti ilkesi, insan hakları ilkesi ve bu ilkeyi hayata geçirecek idari ve yargısal kurumlar, yargı bağımsızlığı ve idarenin yasallığı ilkesi gelmektedir. Yapılan tanımlardan anlaşılacağı üzere, liberal demokrasi çoğunlukçu bakış açısıyla vatandaşların özgürlükleri ve haklarının devlete karşı korunduğu aynı zamanda yönetime temsili demokrasi ilkeleri dâhilinde katıldığı bir yönetim şeklindedir. Bunun yanında devlet, vatandaşlarının, hak ve özgürlüklerin güvenliğini sağlamakla yükümlüdür ancak sosyal veya ekonomik hayata müdahil olması düşünülemez. Düzenli, adil ve rekabetçi seçimler ile öne çıkan seçilmiş organlar ve siyasal katılım hakkı ile rızaya dayalı bir siyasal yönetimin varlığı söz konusudur.

4. SİYASAL KATILMA

Siyasal katılmanın tanımı konusunda bilim insanları arasında bir birliktelik olmasa da özellik ve hedefi hususunda bir birliktelik sağlanmıştır. Siyasal iktidarın aldığı ve alacakları kararlar karşısında

bireylerin eylemleri, siyasal katılmanın özellik ve hedefidir (Dursun, 2010, 234). Siyasal katılmaya ilişkin tanımlar üç grupta irdelenebilir. Birinci grupta siyasal katılma, siyasal neticeler ortaya çıkaran eylemlere, faaliyetlere işaret eder (Aybek, 2008, 61). Siyasal sistemi etkilemek için yapılan her türlü eylem, siyasal katılma olarak değerlendirilir (Turan, 2011: 156). İkinci gruba göre ise siyasal katılma, eylemlerin yanında bireylerin siyasal sistem karşısındaki tutum ve durumlarını ifade etmektedir. Siyasal katılma, bireylerin eylemlerini, faaliyetlerini içerdiğinden dolayı bireylerin siyasal sistemdeki tutumlarını, durumlarını ifade etmektedir. Bu tutum ve durum, geniş bir eylem sahasını içerir (Kapani, 2003, 131). Üçüncü grup, daha farklı bir biçimde siyasal katılmayı ele alır. Bu grup siyasal katılmayı "karar verme süreci ve otorite" açısından ele alır. Siyasal katılma, seçkinlerin, elitlerin aldığı veya alacakları kararların etkilenmesi süreci olarak değerlendirilir. Böylece siyasal katılma hem bir karar verme süreci hem de otorite ilişkisi olarak ifade edilir (Uysal, 1984, 113).

II. Dünya Savaşı'ndan sonra seçme ve seçilme hakkının genişlemesiyle seçmen sayısı arttı ve bunun sonucunda da geniş seçmen kitlesi siyasete katıldı (Öztek, 2010: 251). Bazı bireylerin siyasete ilgileri daha fazla iken, bazılarının az, bazıları ise siyasetle ilgilenmemektedir. Bireylerin siyasetle ilgi, beklentisi farklı olduğundan ötürü siyasal katılma ülkeden ülkeye, toplumdaki topluma, bireyden bireye değişebilmektedir. Siyasal katılmanın geniş kapsamlı bir özelliği olduğundan dolayı, siyasal katılmayı yalnızca bir alanla sınırlamak doğru değildir. (Dursun, 2010: 236). Siyasal katılma değişik boyutlarda ve farklı biçimlerde kendini gösterir. Bireylerin eylemleri farklı boyutlarda gerçekleştiğinden dolayı, siyasal katılma farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Günümüzde siyasal katılmada azalma değil, kitle iletişim araçlarındaki gelişmenin etkisiyle siyasal katılmanın boyutlarında bir değişim yaşanmaktadır (Fedayi, 2011, 119-122).

Bireylerin siyasete katılımını etkileyen sosyo-ekonomik, psikolojik, kültürel ve çevresel birçok etken vardır. Siyasal katılmayı en çok etkileyen unsurlar hangileridir? Siyasal katılmayı en çok etkileyen unsurlar cinsiyet, yaş, eğitim, yerleşim birimi (kır-kent ayrımı), gelir düzeyi, meslek, siyasal etkinlik duygusudur. Yapılan bilimsel çalışmalar da siyasal katılma ile yukarıdaki unsurlar arasında belli bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Kapani, 2003, 133).

Özellikle çocuk doğurma, annelik işlevi, ev işleri siyasal olayların kadının ilgi alanının dışına çıkmasına neden olabilmektedir. Kadınların siyasal katılmanın her türünde erkeklere oranla daha az olmaları genel bir eğilimi yansıtmaktadır. Bugüne kadar yapılan hemen hemen bütün çalışmalar erkeklerin kadınlara göre daha çok siyasetle ilgilendiklerini ortaya koymaktadır (Kalaycıoğlu, 1983, 115). Siyasete katılım azlığı kadınlarda farklılık gösterebilmektedir. Evli veya bekar olmaları, eğitim seviyeleri, meslekleri siyasete katılımını etkileyebilmektedir. Eğitim seviyesi yüksek, meslek sahibi olan kadınların her düzeyde siyasete daha çok katıldıkları araştırmalarla ortaya konulmuştur (Topbaş, 2009, 157). Cinsiyet gibi bireyin denetimi dışında belirlenen bir diğer faktör de bireyin yaşıdır. Gençlerin iş arama, gelecek kaygısı vb. nedenlerle orta yaş kategorisine oranla siyasal katılımları daha düşüktür. Yaşlı kategorisinde ise siyasal katılma düşmektedir. Çünkü insanlar bu yaş kategorisinde enerjilerini kaybetmekte ve sağlık durumları katılma davranışını etkileyebilmektedir. Sonuç olarak gençlik ve yaşlılıkta siyasal katılma düşük, orta yaşlılıkta ise yüksektir. Şunu belirtmeliyiz ki her toplumun yaş grupları farklılık gösterebilmektedir. Ayrıca toplumdaki farklı alt gruplar arasında katılma farkları olabilir (Kalaycıoğlu, 1983, 22-23). En önemli siyasal katılma unsurlarından biri de eğitimidir. Eğitim ile siyasal katılma arasında pozitif bir ilişkinin olduğu değişik ülkelerde gerçekleştirilen çalışmalarla saptanmıştır. Örneğin, Almond ve Verba'nın, yaptığı araştırma sonuçlarına göre, bireylerin öğrenim düzeyi yükseldikçe siyasi olaylara ilgileri artmakta, daha fazla siyasi bilgi edinmekte ve daha fazla kişiyle siyasal tartışmalara girmektedir (aktaran Topbaş, 2009).

Kent bireylere eğitim, yüksek statülü meslek sahibi olabileme, kitle iletişim araçlarından faydalanabilme gibi imkanları kırsal kesime göre bireylere sağlamaktadır. Bu noktalar dikkate alındığında, kentte yaşayanların kırsal kesimde yaşayanlara oranla daha çok siyasete ilgi duymaları ve daha çok siyasete katılımları beklenmektedir (aktaran Topbaş, 2009, 172). Yapılan çalışmalarda genelde elde edilen sonuçlar, kent hayatının siyasal katılımı arttırdığı yönündedir. Tingsten'in çalışması ile Rokkan ve Valen'in 1897'den 1927'ye kadar Norveç'te yapılmış bütün seçim sonuçları üzerine yaptıkları çalışmalarda kent seçmeninin kırsal seçmene göre oy verme açısından daha katılımcı olduklarını göstermektedir. Amerika üzerine yapılan çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (aktaran Topbaş, 2009, 172). Fakat Fransa, Almanya, İngiltere, Japonya, Türkiye gibi ülkelerde yapılan çalışmalarda ise kırsal kesimdekilerin kentlere göre daha katılımcı olduklarını ortaya koymaktadır (aktaran Topbaş, 2009). Cinsiyet, yaş, eğitimde olduğu gibi gelir ile siyasal katılma arasında da bir ilişki bulunmaktadır. Araştırmalar, gelir ile siyasal katılma arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (aktaran Topbaş, 2009, 165). Lipset, yüksek gelir grubundaki bireylerin yüksek, düşük gelir grubundaki bireylerin ise düşük düzeyde oy verdiğini ortaya koymuştur (aktaran Topbaş, 2009).

Mesleklerin kendine özgü nitelikleri bulunduğu için siyasal katılıma farklı yoğunlukta etki etmektedir. Bireyin içinde bulunduğu meslek kuruluşları bireylerin siyasal görüşlerine dolaylı veya dolaysız etkileyebilmektedir. Mesleğin yüksek niteliği, saygınlığı bireyin siyasal katılım eğilimini arttırmaktadır (aktaran Topbaş, 2009, 169). Yüksek statülü meslekler ve özellikle iyi eğitim görenler, aşağı statüdeki bireylere göre siyasete daha çok katılırlar (aktaran Sönmez 2004, 55). Michigan Üniversitesi çerçevesinde geliştirilmiş olan "Siyasal etkinlik duygusu", bireyin siyasal yaşamda hangi oranda yer alacağını ve siyasal katılımın hangi düzeyde olabileceğini belirleyen önemli unsurlardandır. Siyasal etkinlik duygusunun, siyasal partiyle olan bağlar, siyasetle ilgilenme, siyasal bilgi ve kitle iletişim araçlarından siyaseti takip etme de etkisi bulunmaktadır. Bu alandaki bazı çalışmalar, yüksek siyasal etkinliği olan bireylerin diğer bireylere göre siyasal yaşamda daha aktif olduğunu göstermektedir (aktaran Topbaş, 2009, 181). Bunun yanında ekonomik statü açısından üst seviyelerde olan bireyler arasında yapılan bir çalışmada, siyasal etkinlik duygusu siyasete katılımın yoğunluğunu etkilemektedir (aktaran Topbaş, 2009, 181). Bundan ötürü, siyasal etkinlik duygusunun bireylerin kişilik özellikleriyle ilgili olduğu ve yoğunluk düzeyi açısından bireysel farklılıkların olduğu söylenebilir (Kalaycıoğlu, 1983, 39-40).

5. ZBEÜ ÖĞRENCİLERİNİN DEMOKRASİ ALGISI ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Üniversite öğrencilerinin demokrasi algısını ortaya koyabilmek ve demokrasi algısının siyasal katılım üzerindeki etkisini inceleyebilmek için ZBEÜ'nün merkez kampüsünde yer alan İlahiyat Fakültesi (İF), Mühendislik Fakültesi (MF), Fen-Edebiyat Fakültesi (FEF) ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF)'nde öğrenim görmekte olan seçmen kütüğüne kayıtlı olan öğrencilere bir anket çalışması yapılmıştır. Örneklem, fakültelerden ve cinsiyet temelli dengeli şekilde öğrenci görüşlerini almak üzere kota örnekleme tekniği ile tespit edilmiştir. Örnek seçiminde, karşılaşılan güçlükler nedeniyle rastsal olmayan bir yöntem uygulanmış, bu açıdan çalışma analizlerinden çıkarsamalar üniversiteye veya fakültele genelleştirilememiş ve çıkarsamalar örnek görüşlerini temsil etmektedir.

Tablo 1: Güvenilirlik Analizi

	Militan Demokrasi	Liberal Demokrasi	Siyasal Katılım	Konvansiyonel Katılım	Konvansiyonel Olmayan Katılım	Post Modern Katılım
Konu	22	17	18	6	8	4
Cronbach's Alpha	,869	,857	,949	,925	,890	,837
Çıkarılan Soru		25	41	41		

Anket çalışmasındaki demokrasi soruları Çuhadar, 2006; siyasal katılım soruları Sönmez (2012)'nin çalışmaları temel alınarak hazırlanmıştır. Ayrıca, öğrencilere ait bazı özellikler açısından ankete, öğrencilerin okuduğu bölüm, ailenin yaşadığı yer, kararlı-kararsız seçmen, siyasete olan ilgi, siyasi tanımlama (konumlandırma) ile ilgili sorular ankete dâhil edilmiştir. Bu açıdan anket sorularının ilk 40 tanesi olan S1-S40 aralığı demokrasi algısı (22 adedi militan demokrasi ve 18 adedi liberal demokrasi) konusu üzerine, S41-S59 aralığındaki 19 soru siyasal katılım konularını içerirken S60-S75 aralığında ise katılımcılara ait bazı özellikleri (öğrencinin okuduğu birim, yaş, cinsiyet, aile eğitimi/mesleği/geliri, seçmen kararlılığı vb.) içermektedir. S1-S59 aralığına ait ölçüm güvenilirliği boyutlara göre Cronbach Alpha ile ölçülmüş, S25 ile S41'in kendi alt boyutlarındaki güvenilirliği zayıflattığına karar verilerek geriye kalan 57 konuya ait Cronbach Alpha istatistikleri Tablo 1'de raporlanmıştır. Güvenilirlik analizine göre Cronbach Alpha istatistiklerinin 0,70'in oldukça üzerinde ve en düşük 0,837 ile ölçümlerin oldukça güvenilir olduğuna karar verilmiştir.

Tablo 2: Demokrasi Algısı

Boyut	Konu	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam	Katılmama %	Kararsız %	Katılma %
F1- Militan demokrasi	S1-yasak	85	88	82	79	63	397	43,6	20,7	35,8
	S3-sınırlı	97	123	77	67	27	391	56,3	19,7	24,0
	S7-yarar	44	85	101	103	59	392	32,9	25,8	41,3
	S8-gay meşru	50	107	106	84	31	378	41,5	28,0	30,4
	S9-korumak	33	72	119	119	48	391	26,9	30,4	42,7
	S14-uygun	66	112	87	85	37	387	46,0	22,5	31,5
	S16-propaganda	21	70	131	107	54	383	23,8	34,2	42,0
	S17-sorgulayıcı	61	103	87	95	39	385	42,6	22,6	34,8
	S20-aykırı	33	51	113	126	67	390	21,5	29,0	49,5
	S21-sınırlayıcı	66	114	94	77	40	391	46,0	24,0	29,9

	S24-matbaa	57	90	106	74	61	388	37,9	27,3	34,8
	S26-sadakat	35	51	98	124	78	386	22,3	25,4	52,3
	S27-kargaşa	34	76	111	113	54	388	28,4	28,6	43,0
	S28-tarafsız	40	71	102	135	45	393	28,2	26,0	45,8
	S29-sinema	70	80	86	113	46	395	38,0	21,8	40,3
	S31-faaliyet	53	80	98	103	61	395	33,7	24,8	41,5
	S32-akademik	64	82	112	87	49	394	37,1	28,4	34,5
	S34-düşman	39	88	97	111	54	389	32,6	24,9	42,4
	S36-partiproğ	59	91	107	94	39	390	38,5	27,4	34,1
	S37-dağıtım	48	83	95	103	55	384	34,1	24,7	41,1
	S38-kararverme	62	82	114	103	28	389	37,0	29,3	33,7
	S39-iktidar	36	73	124	99	57	389	28,0	31,9	40,1
F2- Liberal demokrasi	S2-tehlike	37	64	72	134	89	396	25,5	18,2	56,3
	S4-yazçiz	42	90	77	104	78	391	33,8	19,7	46,5
	S5-hoş	24	45	68	143	101	381	18,1	17,8	64,0
	S6-gösteri	45	84	105	94	68	396	32,6	26,5	40,9
	S10-aykırı	39	82	102	118	50	391	30,9	26,1	43,0
	S11-ifade	55	57	91	124	70	397	28,2	22,9	48,9
	S12-katılması	23	33	87	146	106	395	14,2	22,0	63,8
	S13-yarzar	31	58	104	133	64	390	22,8	26,7	50,5
	S15-şiddet	30	52	105	126	78	391	21,0	26,9	52,2
	S18-haközödev	28	51	97	136	81	393	20,1	24,7	55,2
	S19-partişiddeti	40	63	71	108	109	391	26,3	18,2	55,5
	S22-resmiide	29	87	123	105	49	393	29,5	31,3	39,2
	S23-savunma	15	35	84	123	132	389	12,9	21,6	65,6
	S25-parşitu	33	54	117	123	58	385	22,6	30,4	47,0
	S30-düşözsın	23	55	92	142	83	395	19,7	23,3	57,0
	S33-rahatsizedici	52	67	65	127	80	391	30,4	16,6	52,9
	S35-dışlanma	26	58	90	132	84	390	21,5	23,1	55,4
S40-basın	22	52	99	134	84	391	18,9	25,3	55,8	

Görüşleri alınan öğrencilerin demokrasi algısı ana boyutundaki militan demokrasi konularından "S26-sadakat" konusuna %52,3 katılım gösterirken "S3-sınırlı" konusuna %56,3 katılım göstermedikleri gözlenmiştir. Liberal demokrasi konularından özellikle "S5-hoş", "S12-katılması" ve "S23-savunma" gibi düşünce özgürlüğüne ait konulara %60'dan fazla oldukça yüksek katılım gösterdikleri, S2, S13, S15, S18, S19, S30, S33, S35 ve S40 konularına %50'den fazla katılım gösterdikleri görülmektedir. Bu anlamda öğrencilerin militan demokrasi konularında dengeli bir katılım/katılmama yapısında hatta kararsızlık yoğun cevaplar gözlenirken, liberal demokrasi konularına ise daha yoğun katılım ağırlıklı görüşler verildiği gözlenmiştir.

Tablo 3: Siyasal Katılım Konuları ve Boyutları

Boyut	Konu	Hiçbir zaman	Çok seyrek	Ara sıra	Genellikle	Her zaman	Toplam	Seyrek %	Ara sıra %	Genelde %
F3- Geleneksel (Konvansiyonel) Katılım	S41-oy	17	16	45	103	219	400	8,3	11,3	80,5
	S49-kmpanya	240	51	48	38	22	399	72,9	12,0	15,0
	S50-imza	272	35	44	26	23	400	76,8	11,0	12,3
	S51-rozet	268	45	32	26	27	398	78,6	8,0	13,3
	S53-ikna	221	53	55	42	29	400	68,5	13,8	17,8
	S56-üye	237	52	47	27	33	396	73,0	11,9	15,2
	S57-geç genç dış üye	256	52	34	21	35	398	77,4	8,5	14,1
F4- Geleneksel (Konvansiyonel) Olmayan Katılım	S42-dilekçe	48	66	114	91	80	399	28,6	28,6	42,9
	S43-imza	69	83	121	75	51	399	38,1	30,3	31,6
	S44-boykot	187	76	67	38	31	399	65,9	16,8	17,3
	S45-miting	175	71	68	52	32	398	61,8	17,1	21,1
	S46-ysl_olm_mtng	279	34	41	31	15	400	78,3	10,3	11,5
	S47-işgal	309	25	27	22	17	400	83,5	6,8	9,8
	S48-yürüş	189	72	62	40	30	393	66,4	15,8	17,8
	S52-org etme	278	30	48	24	20	400	77,0	12,0	11,0
F5- Post Modern Katılım	S54-internet	220	57	48	45	28	398	69,6	12,1	18,3
	S55-video	194	64	65	51	26	400	64,5	16,3	19,3

S58-stk	229	50	51	39	29	398	70,1	12,8	17,1
S59-dğr kurulş	139	67	72	63	56	397	51,9	18,1	30,0

Görüşleri alınan öğrencilerin siyasal katılım boyutları konularına seçimde oy kullanma olan “S41-oy” konusu haricinde seyrek katılım gösterilen konular olduğu görülmektedir. S49, S50, S51, S53, S56, S57, S46, S47, S52 ve S58 konularına ise %70’den fazla seyrek düzeyde katılım gösterildiği ifade ettiklerinden, öğrencilerin siyasal faaliyetlere nadiren katıldıkları veya siyasal faaliyetlere katılım yüzdesinin oldukça az olduğu söylenebilir. En fazla siyasal eylem nitelediğindeki katılımın, yetkililere dilekçe vermek (S42-dilekçe) şeklinde %42,9 oranınızda gözlenmiştir.

Tablo 4: Ortalamalar için Verilen Puanların Karşılıkları

Puan Aralığı	Anlamı	Puan Karşılığı	Kısaltma (S1-S40)	S41-S59 için
1,00-1,79	Kesinlikle Katılmıyorum	1	KKMY	Hiçbir Zaman -Hiç-
1,80-2,59	Katılmıyorum	2	KMY	Çok Seyrek -Syrk-
2,60-3,39	Kararsızım	3	KRZ	Ara sıra -Arada-
3,40-4,19	Katılıyorum	4	KY	Genellikle -Gnld-
4,20-5,00	Tamamen Katılıyorum	5	KKY	Her Zaman -Hep-

Kaynak:Çavuşoğlu ve Pekkaya (2016)’dan uyarlanmıştır.

Çalışmada istatistiksel açıdan çıkarımsal testler özellikle boyutlar üzerinden yapılmıştır. Öncelikle, öğrencilerin boyutlar içeriğindeki konulara verdiği cevapların ortalamaları boyutlar temelinde hesaplanmış, böylece öğrencinin boyuta ait görüşleri tespit edilmiştir. Boyuta ait görüşler, iki açıdan kategorileştirilmiştir. Bunun birincisi boyut ortalamasına komşu olan iki kategori için gerçekleştirilen tek örnek t testidir. Örneğin F1 boyutu olan militan demokrasi konularına öğrencilerin katılım ortalamaları 3,030 olarak hesaplandığından, bu ortalamanın iki komşu kategorisi olan “3 Kararsızım” ile “4 Katılıyorum” kategorileri referans alınarak ayrı ayrı tek örnek t testleri yapılmıştır. Böylece görüş ortalamalarının 3 veya 4^den farklı olduğu iddiası araştırılmış, görüş ortalamasının 3 KRZ kategorisinden farklı olduğu istatistiksel olarak 0,05 anlamlılıkta reddedilemediğinden “öğrencilerin militan demokrasi konularında kararsız görüş beyan ettiği”ne karar verilmiştir. Görüş ortalamalarının diğer kategorileştirmesi ise Tablo 4’deki ortalamalara ait puan karşılıklarına göre gerçekleştirilmiştir. Örneğin öğrencilerin “F1 -militan demokrasi” boyutu konularına katılım ortalamaları 3,030 ile 2,60-3,39aralığında değere sahip olduğundan 3 KRZ kategorisinde görüşe sahip olduklarına karar verilmiştir. Bu durumda, öğrencilerin “F1 -militan demokrasi” boyutu konularına her iki açıdan da 3 KRZ kategorisinde görüş beyan ettiklerine karar verilmiştir. “F2- Liberal demokrasi” boyutunda ise 3 ile 4 referans alınan t testlerine göre bu kategorilerden farklı olduğuna istatistiksel olarak 0,05 anlamlılıkta karar verildiğinden her iki kategoriye dahil edilemediği, ancak puan aralığına göre “4 KY” kategorisine dahil edildiğinden, bu boyut konulara göre öğrenciler 3 KRZ -4 KY arasında ve 4 KY’ye eğilimli görüş beyan ettiklerine karar verilmiştir. BöyleceTablo 5’e göre öğrenci demokrasi algısı konularına ait görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin “F1 - militan demokrasi” boyutu konularında 3 KRZ kategorisinde kaldıkları oldukça net olarak gözlenirken “F2- Liberal demokrasi” boyutu konularında kararsızlıktan “4 KY” kategorisine eğilimli oldukları gözlenmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerin Boyutlar Açısından Görüşleri ve Kategori Karşılığı

Boyutlar	Orta- lama	Standart sapma	Değişim katsayısı	Tek örnek t testip değerleri 2için	3 için	4 için	Kararlar t testi	Puan Aralığı
F1- Militan demokrasi	3,030	0,625	20,6	0,000	0,344	0,000	3 KRZ	3 KRZ
F2- Liberal demokrasi	3,416	0,662	19,4	0,000	0,000	0,000	3 KRZ -4 KY	4 KY
F3- Geleneksel katılım	1,854	1,111	59,9	0,009	0,000	0,000	1 Hiç-2Syrk	2 Syrk
F4-Geln olmayan katılım	2,186	0,941	43,0	0,000	0,000	0,000	2 Syrk-3Arada	2 Syrk
F5- Post modern katılım	2,168	1,111	51,2	0,003	0,000	0,000	2 Syrk -3Arada	2 Syrk
F3, F4 ve F5’in Ortalaması	2,069	0,963	46,5	0,150	0,000	0,000	2 Syrk	2 Syrk
F3, F4 ve F5’in Konuları	2,071	0,946	45,7	0,132	0,000	0,000	2 Syrk	2 Syrk

Not: Karar sütunundaki t testi sonuçları, 2, 3 ve 4 referans alınarak gerçekleştirilen testlerine göre verilirken, Karar sütunundaki Puan Aralığı sonuçları, Tablo 4’teki ortalama aralıkları dikkate alınarak yapılmıştır.

Tablo 5’te siyasal katılım ana boyutu konuları “F3- Geleneksel (Konvansiyonel) Katılım”, “F4- Geleneksel (Konvansiyonel) Olmayan Katılım” ve “F5- Post Modern Katılım” olarak hesaplandığı gibi, öğrencilerin her biri için siyasal katılım ana boyutu iki senaryo ile hesaplanmıştır. İlk senaryoya göre ilgili her üç boyutun aritmetik ortalamaları alınarak hesaplanan “F3, F4 ve F5’in Ortalaması” ve ikinci senaryoya göre her üç boyuta ait konuların havuzlanarak aritmetik ortalamaları hesaplanan “F3, F4 ve F5’in Konuları”dır. İkinci senaryoda, bir çeşit soru sayısına göre boyuta tartılandırma yapıldığından, yazarlarca

ilk senaryo bulguları olan “F3, F4 ve F5’in Ortalaması” daha geçerli sonuçlar ürettiğine karar verilmiştir. Bu durumda Tablo 5’e göre, “F3- Geleneksel katılım” boyutu konularına “1 Hiç-2 Syrk” arasında ve “2 Syrk” eğilimli bir katılım söz konusu iken “F4- Geln olmayan katılım” ile “F5- Post modern katılım” boyutlarına ait konulara “2 Syrk -3Arada” arasında ve “2 Syrk” eğilimli bir katılım gözlenmiştir. Değişim katsayıları incelendiğinde, “F3- Geleneksel katılım” boyutu konularında öğrencilerin nispeten daha heterojen bir görüşe sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 6: Faktörler Arasındaki İlişki

	F1	F2	F3	F4	F5	F3-5 Ortalaması
F1- Militan demokrasi	-0,036					
F2- Liberal demokrasi	0,132**	-0,017				
F3- Geleneksel katılım	0,032	0,105*	0,724**			
F4-Geln olmayan katılım	0,052	0,106*	0,763**	0,764**		
F3, F4 ve F5’in Ortalaması	0,081	0,068	0,914**	0,898**	0,927**	
F3, F4 ve F5’in Konuları	0,079	0,067	0,911**	0,925**	0,898**	0,997**

İlişkiler Pearson korelasyon katsayıları olup * 0,05 anlamlılık, ** 0,01 anlamlılıktır.

Demokrasi algısı alt boyutlarından “F1- Militan demokrasi” ile “F2- Liberal demokrasi” boyutları arasında oldukça zayıf bir ilişki ($r = 0,132$) görülürken, siyasal katılım alt boyutları arasında en düşüğü 0,724 olan oldukça yüksek düzeyde ilişkilerin varlığı gözlenmiştir. Bu durumda, siyasal katılım ana boyutuna ait alt boyutlara ait görüşler oldukça paralellik gösterdiği söylenebilir. “F1- Militan demokrasi” alt boyutu, siyasal katılım ana boyutu ve alt boyutlarıyla ilişkisi gözlenmemiştir. Ancak “F2- Liberal demokrasi” alt boyutu, siyasal katılım ana boyutu ile ilişkisi gözlenmezken siyasal katılım ana boyutunun “F3- Geleneksel katılım” ve “F4- Geln olmayan katılım” alt boyutlarıyla oldukça zayıf olsa da ilişkisi olduğu gözlenmemiştir.

Tablo 7: Cinsiyete Göre Görüşlerdeki Farklılıklar ve Karşılığı

Faktörler	Ortalamalar (n= 187; 212)		Bağımsız iki örnek t testi p değerleri	Puan Aralığına Göre Kararlar	
	Kadın	Erkek		Kadın	Erkek
F1- Militan demokrasi	3,012	3,045	0,5938	3 KRZ	3 KRZ
F2- Liberal demokrasi	3,456	3,382	0,2675	4 KY	3 KRZ
F3- Geleneksel katılım	1,852	1,856	0,9709	2 Syrk	2 Syrk
F4-Geln olmayan katılım	2,135	2,231	0,3084	2 Syrk	2 Syrk
F5- Post modern katılım	2,075	2,250	0,1150	2 Syrk	2 Syrk
F3, F4 ve F5’in Ortalaması	2,021	2,113	0,3415	2 Syrk	2 Syrk
F3, F4 ve F5’in Konuları	2,028	2,110	0,3854	2 Syrk	2 Syrk

Not: Buradaki t testi Anl., bağımsız iki örnek t testi anlamlılıklarıdır. H0 hipotezi “kadın ve erkekler arasında, seçmen davranışını etkileyen propaganda konularına ait görüşlerde farklılık yoktur” şeklinde ifade edilebilir. Gruplar arasında istatistiksel olarak 0,05’de anlamlı farklara ait satır(lar) koyu olarak gösterilmiştir.

Öğrencilerin boyutlara ait için alt gruplara ait görüşlerindeki farklılıklar araştırılmasında; iki alt grup için bağımsız iki örnek t testi, ikiden fazla gruplar için bağımsız örnek tek yönlü ANOVA F testi kullanılmıştır. Tablo 7’ye göre, istatistiksel olarak 0,10’da dahi cinsiyete göre görüşlerde farklılıklara ait delil bulunamamıştır. Bu durumda, Tablo 5’deki ortalamalar geçerliliğini korumuştur.

Tablo 8: Seçmen Kararlılığına Göre Görüşlerdeki Farklılıklar ve Karşılığı

Faktörler	Ortalamalar (n= 228; 169)		Bağımsız iki örnek t testi p değerleri	Puan Aralığına Göre Kararlar	
	Kararlı	Kararsız		Kararlı	Kararsız
F1- Militan demokrasi	3,005	3,059	0,391	3 KRZ	3 KRZ
F2- Liberal demokrasi	3,345	3,515	0,010	3 KRZ	4 KY
F3- Geleneksel katılım	1,804	1,932	0,257	2 Syrk	2 Syrk
F4-Geln olmayan katılım	2,141	2,254	0,235	2 Syrk	2 Syrk
F5- Post modern katılım	2,103	2,262	0,159	2 Syrk	2 Syrk
F3, F4 ve F5’in Ortalaması	2,016	2,149	0,172	2 Syrk	2 Syrk
F3, F4 ve F5’in Konuları	2,020	2,148	0,183	2 Syrk	2 Syrk

Not: Buradaki t testi Anl., bağımsız iki örnek t testi anlamlılıklarıdır. H0 hipotezi “kadın ve erkekler arasında, seçmen davranışını etkileyen propaganda konularına ait görüşlerde farklılık yoktur” şeklinde ifade edilebilir. Gruplar arasında istatistiksel olarak 0,05’de anlamlı farklara ait satır(lar) koyu olarak gösterilmiştir.

Tablo 8’e göre, istatistiksel olarak 0,01 gibi güçlü bir şekilde “F2- Liberal demokrasi” boyutunda kararlı ile kararsız seçmenlerin görüşlerinde farklılık olduğuna karar verilmiştir. Buna göre, kararsız seçmenler “F2- Liberal demokrasi” boyutu konularına daha yüksek katılım gösterdikleri gözlenmiştir. Diğer boyutlar için Tablo 5’deki ortalamalar geçerliliğini korumuştur.

Tablo 9: Fakülte ve Yaş Aralığına Göre Görüşlerdeki Farklılıklar

Faktörler	Kayıtlı olduğu Fakülteye Göre Ortalamalar (n=112; 96; 101; 90)					Ftesti p değeri	Yaş Aralığına göre Ortalamalar (87; 171; 115)				Ftesti p değeri
	İİBF	FE	MF	İF	18-20		21-22	23+			
F1- Militan demokrasi	3,031	2,829	3,039	3,232	0,000	2,994	3,056	3,016	0,735		
F2- Liberal demokrasi	3,474	3,347	3,423	3,410	0,592	3,416	3,437	3,451	0,931		
F3- Geleneksel katılım	1,745	1,773	1,696	2,256	0,001	1,927	1,842	1,854	0,837		
F4-Geln olmayan katılım	2,167	2,101	2,141	2,352	0,275	2,164	2,101	2,342	0,098		
F5- Post modern katılım	2,156	1,933	2,189	2,412	0,032	2,096	2,088	2,433	0,023		
F3, F4 ve F5'in Ortalaması	2,023	1,936	2,009	2,340	0,021	2,062	2,010	2,210	0,221		
F3, F4 ve F5'in Konuları	2,024	1,955	2,003	2,333	0,026	2,070	2,011	2,200	0,250		

Not: Buradaki Ftesti p değeri, bağımsız örnek tek yönlü ANOVA F testi anlamlılıklarıdır. Örneğin bu testin H0 hipotezi, "Öğrenim gördükleri fakülteye göre, öğrencilerin boyut hakkındaki görüşlerinde farklılık oluşmamaktadır" şeklinde ifade edilebilir.

Tablo 9'a göre, istatistiksel olarak 0,05 anlamlılıkta "F1- Militan demokrasi", "F3- Geleneksel katılım", "F3- Geleneksel katılım" ve nihayet siyasal katılım ana boyutunda (F3, F4 ve F5'in Ortalaması) öğrencilerin görüşlerinde kayıtlı olduğu fakülteye göre farklılık olduğuna karar verilmiştir. Buna göre, İF daha yüksek puanlamalarla bu boyutlara ait konularına daha yüksek katılım gösterdikleri gözlenirken, en düşük düzeyde katılımları F1, F5 ile siyasal katılım boyutlarında FE ve F3 boyutunda ise MF olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yaşları arasında belirgin fark olmadığı bilinse de, "F5- Post modern katılım" boyutuna ait konulara 22 yaş üstü öğrenciler daha fazla katılım gösterdikleri görülmüştür.

Tablo 10: Gelir ve Siyasete İlgiye Göre Görüşlerdeki Farklılıklar

Faktörler	Gelir (TL/ay) seviyesine göre Ortalamalar (43; 138; 140; 69)					F testi p değeri	Siyasete ilgiye göre Ortalamalar (75; 78; 181; 63)				F testi p değeri
	0 - 1000	1001- 2000	2001- 3000	3000+	siyilglmyr		Sdc vrr	oy altduzey kat	ort-ustdukatlr		
F1- Militan demokrasi	3,161	2,983	3,031	3,065	0,413	3,002	3,156	3,039	2,859	0,044	
F2- Liberal demokrasi	3,406	3,366	3,503	3,381	0,338	3,216	3,436	3,503	3,402	0,018	
F3- Geleneksel katılım	1,961	1,747	1,818	2,150	0,085	1,444	1,821	1,706	2,833	0,000	
F4-Geln olmayan katılım	2,188	2,065	2,254	2,322	0,215	1,750	2,175	2,116	2,943	0,000	
F5- Post modern katılım	2,081	2,024	2,202	2,501	0,029	1,573	2,036	2,106	3,235	0,000	
F3, F4 ve F5'in Ortalaması	2,077	1,945	2,091	2,324	0,067	1,589	2,011	1,976	3,004	0,000	
F3, F4 ve F5'in Konuları	2,089	1,950	2,096	2,304	0,089	1,609	2,026	1,976	2,973	0,000	

Tablo 10'a göre, "F5- Post modern katılım" boyutuna ait konulara aylık 3000 TL üstü gelire sahip aileye sahip öğrencilerin daha fazla katılım gösterdikleri istatistiksel olarak 0,05 anlamlılıkta karar verilmiştir. Siyasete ilgiye göre ise her boyuta görüşlerde istatistiksel olarak 0,05 anlamlılıkta farklılıklar olduğu gözlenmiştir. "F1- Militan demokrasi" boyutu konularına siyasete daha ilgili bireyler nispeten daha az katılım gösterirken, diğer tüm boyutlarda ise siyasetle ilgilenmeyenler nispeten daha az katılım göstermişlerdir.

Tablo 11: Siyasi Görüş ve Ailenin Yaşadığı Yere Göre Görüşlerdeki Farklılıklar

Faktörler	Siyasi Görüşe göre Ortalamalar (65; 58; 83; 66; 44; 48)						F testi p değeri	Ailenin yaşadığı yere göre Ortalamalar (200;142;51)				F testi p değeri
	İslamcı	Laik	Milli-yetçi	Mil+ Muaz	Sosy+ Dem	Diğer		İl	İlçe	Belde +koy		
F1- Militan demokrasi	3,065	3,037	3,027	3,144	2,828	3,026	0,227	2,977	3,071	3,105	0,248	
F2- Liberal demokrasi	3,227	3,642	3,335	3,170	3,852	3,460	0,000	3,442	3,374	3,462	0,577	
F3- Geleneksel katılım	1,870	1,716	1,772	2,027	1,670	1,876	0,537	1,861	1,827	1,970	0,736	
F4-Geln olmayan katılım	1,983	2,188	2,108	2,203	2,440	2,260	0,213	2,246	2,113	2,140	0,411	
F5- Post modern katılım	2,035	2,168	1,964	2,229	2,358	2,156	0,422	2,176	2,127	2,270	0,732	
F3, F4 ve F5'in Ortalaması	1,962	2,024	1,948	2,153	2,156	2,098	0,705	2,094	2,022	2,126	0,726	
F3, F4 ve F5'in Konuları	1,957	2,026	1,962	2,150	2,165	2,109	0,699	2,102	2,020	2,112	0,704	

Tablo 11'e göre, "F2- Liberal demokrasi" boyutu konularına kendini Sosyalist ile Sosyal demokrat tanımlayan bireyler nispeten daha fazla katılım gösterirken kendini İslamcı ile milliyetçi-muhafazakâr tanımlayanlar nispeten daha az katılım göstermişlerdir. Boyutlarda, öğrenci ailelerinin yaşadığı yere göre görüşlerde istatistiksel olarak 0,10 anlamlılıkta dahi farklılık saptanamamıştır.

6. SONUÇ

Demokrasi algısı, siyasal katılma gibi konularda, toplumun çeşitli gruplarının davranışları birbirinden farklılık arz etmektedir. Bu manada özellikle toplumun önemli bir bölümünü oluşturan

gençlerin bu ve benzeri davranışları daha da incelenmesi gereken konulardır. BEÜ öğrencilerinin demokrasi algısını ve bu algı ile siyasal katılma arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışan bu çalışmada, öğrencilerin militan demokrasi anlayışından daha çok liberal demokrasi anlayışını benimsedikleri ortaya çıkmıştır. Militan demokrasi %38.47; liberal demokrasi ise %52.76 oranında destek görmüştür. Bu durum, BEÜ öğrencilerin, birey-devlet ikileminde bireyin önde olduğu, bireyin özgürlüğünü, sınırlı devleti ve serbest piyasa ekonomisini savunduklarını göstermektedir. Ayrıca %65.6 ile liberal demokraside en çok desteği alan anket sorunun düşünce özgürlüğü ve her türlü düşünceye hoşgörülü davranılması ile ilgili olması, düşünce özgürlüğünün öğrenciler arasındaki önemini ortaya koymaktadır. Siyasal katılmaya ise öğrencilerin %21.85 oranında katılmaları gençler arasında siyasete katılımın düşük bir seviyede olduğunu kanıtlar. Birçok araştırmada da siyasal katılma düzeyi düşüktür. Gençlerin iş arama, gelecek kaygısı vb. nedenlerle orta yaş kategorisine oranla siyasal katılmaları daha düşüktür. Sonuç olarak gençlik ve yaşlılıkta siyasal katılma düşüktür. Şunu belirtmeliyiz ki her toplumun yaş grupları farklılık gösterebilmektedir. Ayrıca toplumdaki farklı alt gruplar arasında katılma farkları olabilir (Kalaycıoğlu, 1983; Baykal, 1970; Yücekök, 1983).

Demokrasi algısı ile siyasal katılma arasında güçlü bir ilişkiye ulaşılamamıştır. Çalışmada, liberal demokrasi ile geleneksel ve geleneksel olmayan katılım arasında oldukça zayıf bir ilişki saptanmıştır. Kararlı seçmenle kararsız seçmenlerin faktörlerle ilişkisine bakıldığında liberal demokrasi ile seçmen kararlılığı arasında farklılık görülmüştür. Kararsız seçmenlerin liberal demokrasiye daha yüksek katılım gösterdikleri, liberal demokrasiyi benimsedikleri görülmektedir. Çalışma, İİBF, Fen Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi olmak üzere merkez kampüste yer alan dört fakültede yapılmıştır. Fakülteler bazında bakıldığında, İlahiyat Fakültesi'nin siyasal katılma puanlarının diğer fakültele göre yüksek olması, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin siyaset ile her düzeyde daha çok ilgilendiklerini açıklamaktadır.

Yaş ve gelir ile siyasal katılmanın post modern boyutu arasında bir ilişki saptanmıştır. 23 yaş ve üzeri grup, post modern katılıma daha yüksek puan verirken; benzer bir biçimde ailenin ortalama geliri 3000 TL ve üzeri olan öğrencilerin de post modern katılımının yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmalara bakıldığında, gelir ile siyasal katılma arasında pozitif bir ilişkinin olduğu görülmektedir. (Milbrath ve Goel, 1977; Baykal, 1970). Lipset, yüksek gelir grubundaki bireylerin yüksek, düşük gelir grubundaki bireylerin ise düşük düzeyde oy verdiğini ortaya koymuştur (Lipset, 1986'dan aktaran Topbaş, 2009). Siyasal örgütlere üye olma gibi üst düzeydeki siyasal katılma boyutlarında gelir artışının olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir (Sönmez, 2004). Çalışmada elde ettiğimiz sonuçlara göre de sosyo ekonomik duruma göre gelir düzeyi arttıkça siyasete olan katılımda artmaktadır. Siyasete ilgi düzeyi ile siyasete katılma arasında doğru bir orantı gözlenmiştir. Siyasetle ilgilenmeyenlerin siyasete katılmaları düşük iken; siyasete ilgisi orta üst düzeyde olanların siyasete katılımı ise yüksektir.

Araştırmada öğrencilerin kendilerini siyasi yelpazede konumlandırmaları istenmiş ve kendini sosyalist ile sosyal demokrat olarak tanımlayan öğrencilerin liberal demokrasiye yüksek; kendini İslamcı ile milliyetçi muhafazakâr tanımlayanların liberal demokrasiye düşük puan verdikleri saptanmıştır. Muhafazakârlıkta din, aile, gelenek, görenek gibi ara kurumlar önemlidir. Devlet ya da hiç kimse bu ara kurumlara müdahale etmemelidir. Bundan ötürü bireyin, özgürlüğün, serbest piyasa ekonomisinin yer aldığı liberal demokrasiye düşük puan verdikleri belirtilebilir.

KAYNAKÇA

- Abrahams M. ve Smith, J. (2011). 2010 Democracy Perception Barometer. PACSA, http://woek.de/web/cms/upload/pdf/kasa/publikationen/pacsa_2011_democracy_perception_report_2010.pdf (Erişim tarihi: 19.10.2016).
- Aybek, Şahin (2008). *Siyaset Sosyolojisine Giriş*. Ankara: Maya Akademi.
- Baykal, Deniz (1970). *Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Bradley, M.Todd (2011). African Perceptions of Democracy. *African Journal of Political Science and International Relations*, Volume: 5, Issue: 11, pp. 456-464.
- Çaha, Ömer (2012). *Demokrasi. Siyaset Bilimi*, (Editör: Halis Çetin), Ankara: Orion Kitabevi.
- Çam, Esat (2011). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: Der yayınları.
- Çuhadar, Andaç (2006). *Üniversite Öğretim Elemanı ve Öğrencilerinin Demokrasi Anlayışlarının Siyasal Toplumsallaşma Bağlamında Cinsiyet, Bilim Alanı, Akademik Aşama ve Siyasal Katılımcılık Değişkenleri Açısından İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi SBE, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi), Adana.
- DeBartolo, David M. (2008). *Perceptions of U.S. Democracy Promotion Part One: Middle Eastern Views*. Heinrich Böll Foundation, <http://pomed.org/wp-content/uploads/2013/08/perceptions12008.pdf> (Erişim tarihi: 19.10.2016).
- Diamond, Larry ve Plattner, Marc F. (2008). *How People View Democracy*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Dursun, Davut (2010). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: Beta yayıncılık.
- Duruhan Kemal ve Ersöz, Yasemin (2013). Ortaokulda Demokrasi Algıları Ölçeği. *Tarih Okulu Dergisi*, C: 6 S: 16, s. 657-672.
- Eis, Aanreas (2010). Concepts and Perceptions of Democracy and Governance beyond the Nation State: Qualitative Research in Education for European Citizenship. *Journal of Social Science Education*, Volume: 9 Issue: 3, pp. 35-51.
- ESS Topline Results, (2014). *Europeans' Understandings and Evaluations of Democracy: Topline Results from Round 6 of the European Social Survey*. <http://www.europeansocialsurvey.org/permalink/800ea36f-3a8d-11e4-95d4-005056b8065f.pdf> (Erişim tarihi: 19.10.2016).

- Fedayi, Cemal (2011) *Siyaset Bilimi*. Ankara: Kadim yayınları.
- Güneş, Mehmet (2011). *Bir Siyasal Rejim ve Demokrasi Uygulanması Olarak: Vesayetçi Demokrasi*. Gazi Üniversitesi SBE, (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara.
- Gürbüz, Gülhan (2006). *İlköğretim 7. ve 8. Sınıflarda Vatandaşlık Bilgisi Dersinde Demokrasi Eğitimi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi), Bolu.
- Hakyemez, Yusuf Şevki (1999). *Militan Demokrasi Anlayışı ve 1982 Anayasası*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi SBE.
- Kalaycıoğlu, Ersin (1983). *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBF Yayınları.
- Kaldırım, Elif (2005). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Demokrasi Algıları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 25, S. 3, s. 143-162.
- Kapani, Münci (2003) *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Karadağ, Ahmet (2006). Sürdürülebilir Demokrasi. C. Ü. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C. 7, S. 1, 75-101.
- Kostenko, Vronica.; Kuzmichev, Pavl and Ponarin, Eduard (2015). Attitudes towards Gender Equality and Perception of Democracy in the Arab World. *Democratization*, https://www.hse.ru/mirror/pubs/lib/data/access/ram/ticket/0/14910798817f11ba0ac742489abb47b39e8b9e9108/Kostenko_Arabs_Democratization.pdf (Erişim tarihi: 01.04.2017)
- Kuş, Zafer (2012). *İlköğretim Öğrencilerinin Demokrasi Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Kuş, Zafer and Çetin, Turhan (2014). Perception of Democracy of Primary School Students. *Educational Science: Theory&Practice*, Volume: 14, Issue: 2, pp. 786-790.
- Kuşat, Nurdan (2011). Demokratikleşme Sürecini Tamamlayamamış Toplamların Ekonomik ve Siyasi Açidan Değerlendirilmesi: Sürdürülebilir Demokrasi. *Yönetim ve Ekonomi Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 18, S. 1, s. 125-137.
- Leckie, Eric (2012). *The Muslim Brotherhood and the Perception of Democracy*. Master's Thesis, California: Naval Postgraduate School Monterey.
- Mattes Robert and Bratton, Michael (2007). Learning about Democracy in Africa: Awareness, Performance and Experience. *American Journal of Political Science*, Volume: 51, Issue: 1, pp. 192-217.
- Milbrath, Lester and ve Goel,Lal (1977) *Political Participation; How and Why Do People, Get Involved in Politics?*. Chicago:Rand Mc Nally College Publishing Company.
- National Democratic Institute and JMW Consulting (2013). *Believing in Democracy: Public Opinion Survey in Libya*. National Democratic Institute, <https://www.ndi.org/libya-believing-in-democracy> (Erişim tarihi: 01.04.2017).
- Oni, Adesoji (2006). The Relationship Between Levels of Education and Perceptions of Democratic Governance Among Nigerian School Leavers. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, Volume: 7, Issue: 1, pp. 104-113.
- Öztekin, Ali (2010). *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Sharabassy, Azza El and Negm, Eiman Medhat (2015). *Exploring the Citizens' Perceptions of Democracy in the Egyptian Context*. *The Business and Management Review*, Volume: 6, Issue: 4, pp. 72-83.
- Sönmez, Senem (2004). *Türkiye'de Siyasal Kültürün Siyasal Katılmaya Etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE.
- Topbaş, Hasan (2009). *David Easton'un Siyasal Sistem Teorisi Bağlamında Türkiye'de Siyasal İletişim ve Siyasal Katılma (Erzurum Seçmeni Üzerine Bir Araştırma)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi SBE.
- Tunç, Hasan (2008). Demokrasi Türleri ve Müzakereci Demokrasi Kavramı. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.12, S. 1-2, s. 1113-1132.
- Turan, Erol (2011). *Siyaset Bilimine Giriş*. Konya: Palet Yayınları.
- Uslu, Ateş (2012). "Demokrasi", *Siyaset Bilimi Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler*. Hazırlayanlar: Gökhan Atılğan, E. Attila Aytakin, İstanbul: Yordam Kitap.
- Uysal, Birkan (1984). Siyasal Katılma ve Katılma Davranışı Üzerinde Ailenin Etkisi. *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt:17, S. 4, s. 110-134.
- Yücekök, Ahmet (1983). *Siyaset Sosyolojisi Açısından Türkiye'de Parlatmentonun Evrimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Yayınları.
- Yüksel, İsmail, Bağcı, Şefika, Vatanserver, Emine (2013). İlköğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Demokratik Değerlere Sahip Olma Düzeylerinin Belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi SBE Dergisi*, C.6, S. 12, s. 309-334.

Ek 1: Cevaplayıcıların Özellikleri

Fakülte	Sayı	%
İİBF	112	28,0
FE	97	24,3
MF	101	25,3
İF	90	22,5
Toplam	400	100,0

Yaş	Sayı	%
18-20	87	21,8
21-22	171	42,8
23+	115	28,8
Toplam	373	93,3

Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	188	47,0
Erkek	212	53,0
Toplam	400	100,0

Aylık Gelir	Sayı	%
0-1000	43	10,8
1001-2000	138	34,5
2001-3000	140	35,0
3000+	69	17,3
Toplam	390	97,5

Kendini tanımlama	Sayı	%
İslamcı	65	16,3
Laik	58	14,5
Milliyetçi	83	20,8
Milliyetçi/ Muhafazakâr	66	16,5
Sosyalist /Sosyal Dem.	44	11,0
Diğer	48	12,0
Toplam	364	91,0

Siyasete ilgi	Sayı	%
Siyasetle ilgilemiyor	75	18,8
Sadece oy verir	78	19,5

Seçmen Yapısı	Sayı	%
Kararlı	228	57,0
Kararsız	170	42,5
Toplam	398	99,5

Aile yaşam alanı	Sayı	%
İl merkezi	200	50,0
İlçe merkezi	142	35,5
Belde /köy	51	12,8
Toplam	393	98,3

Alt düzey katılım	181	45,3
Orta-üst düzey katılım	63	15,8
Toplam	397	99,3

Ek 2: Anket soruları ve Metindeki Kısaltması

Kısaltma	Anketteki soru şekli
S1-yasak	Demokrasiyi yaşatabilmek için gerekirse demokrasi karşıtı görüşler yasaklanmalıdır
S3-sınırlı	Demokrasinin korunabilmesi için düşünce özgürlüğü sınırlı olmak zorundadır
S7-yarar	Düşünceler, ancak demokratik düzenin yararına ise savunulabilir.
S8-gay_meşru	Resmi ideolojiye uygun olmayan görüşler gayri meşru kabul edilmelidir.
S9-koruyak	Demokrasiyi, devlet tarafından tehlikeli bulunan kimi yurttaşların siyasi görüşlerinden koruyak gerekir.
S14-uygun	Demokratik rejimlerde, devletin kendine uygun bulmadığı düşünceler demokrasiye de aykırı demektir.
S16-propaganda	Çoğulculuk adına demokrasi karşıtı düşüncelerin propagandası hoş görülemez.
S17-sorgulayıcı	Mevcut düzeni sorgulayıcı nitelikteki düşüncelerin serbestçe ifade edilmesi demokrasiye zarar verebilir.
S20-aykırı	İfade özgürlüğü adına, bir takım aykırı düşüncelerle insanların kafalarını karıştırmak haklı görülemez.
S21-sınırlayıcı	Devletin demokrasiyi koruyak için aldığı sınırlayıcı önlemleri, vatandaşların eleştirmesi yanlıştır.
S24-matbaa	Demokrasi karşıtı düşünce eserlerini basan matbaalar kapatılmalıdır.
S26-sadakat	Milletvekillerinin devletin resmi ideolojisine sadakat göstermeleri gerekir.
S27-kargaşa	Demokratik bir ülkede mevcut düzene aykırı olan düşünceler sınırlandırılmazsa, kargaşa kaçınılmaz olur.
S28-tarafsız	Devletin bütün ideolojiler karşısında tarafsız olması beklenemez.
S29-sinema	Toplumsal düzenin korunması için gerekirse sinemalarda oynayacak filmler yasaklanabilir.
S31-faaliyet	Siyaset yalnızca demokrasiye inanan partilerin faaliyet alanı olmalıdır.
S32-akademik	Devlet tarafından tehlikeli bulunan görüşler üzerinde, akademik çalışmalar yapılması yasaklanmalıdır.
S34-düşman	Özgürlük düşmanlarına ifade özgürlüğü olanağı tanınursa, bir gün gelir özgürlükler tamamen ortadan kalkabilir.
S36-partiproğ	Demokratik bir ülkede, parti programlarının devletin resmi ideolojisi doğrultusunda sınırlandırılması gerekir.
S37-dağıtım	Demokrasi karşıtı düşünceleri içeren yazılı eserlerin dağıtımı engellenmelidir.
S38-kararverme	Bir düşüncenin demokrasiye zarar verip vermeyeceğine devletin karar vermesi doğaldır.
S39-iktidar	İktidara geldiklerinde bugünkü demokrasi anlayışını ortadan kaldıracakları varsayılan birey ya da gruplar gecikmeden yasaklanmalıdır.
S2-tehlike	Demokratik toplumlarda devlet tarafından tehlikeli bulunsak bile her tür siyasi düşünce kamuoyunda serbestçe tartışılabilir.
S4-yazçiz	Yazarlara ve çizirler gazete ve dergilerde yayınlanan düşünce yazıları ve çizimler nedeni ile ceza verilmesi demokrasiye aykırıdır
S5-hoş	Hoş gitmese bile hiçbir düşünce sınırlanamaz
S6-gösteri	Demokratik düzene karşı olsak bile, her türlü görüşün temsilcilerine toplantı ve gösteri yürüyüşü yapabileme hakkı tanınmalıdır.
S10-aykırı	Demokratik düzen içinde; Kişiler, anayasal sisteme aykırı düşünme hakkına sahip olmalıdır.
S11-ifade	Hakaret içeren, suç teşvik eden, müstehcen beyanlar dışında, içeriği ne olursa olsun hiçbir ifade sınırlandırılmamalıdır.
S12-katılması	Demokratik hak ve özgürlükler sınırlandırılmazsa, halkın yönetime katılması engellenmiş olur.
S13-yarzar	"Yararlı-zararlı" ayrımı yapılmaksızın, düşüncelerin özgürce örgütlenebilmesi demokrasinin en önemli göstergelerinden biridir.
S15-şiddet	Demokrasi karşıtı olsa bile, şiddete başvurmadığı sürece siyasi bir düşüncenin yasaklanması doğru değildir.
S18-haközdev	Bireylerin hak ve özgürlükleri, devlete karşı yükümlü oldukları ödevlerden daha önceliklidir.
S19-partişiddeti	Bir parti ancak şiddeti bir araç olarak kabul etmesi durumunda kapatılmalıdır.
S22-resmiide	Devletin resmi bir ideolojisinin olması farklılıkları ve çoğulculuğu olumsuz etkiler.
S23-savunma	Kişilerin açıkladığı düşünceler hoş gitmese de, bunlara karşı savunma zor kullanılarak değil, fikirlerle olmalıdır.
S25-parşitu	Bir partinin şiddet eylemleriyle açık bir şekilde ilişkisinin olduğu kanıtlanamadıysa o partinin kapatılması demokratik bir tutum değildir.
S30-düşözsun	Düşünce özgürlüğü sınırlandırılmazsa, toplumsal sorunlara farklı çözümler bulmak mümkün olmaz.
S33-rahatsızedici	Demokratik bir toplumda farklı ve rahatsız edici de olsa her düşünceye özgürlük tanınmalıdır.
S35-dışlanma	Düşünceleri ifade etme özgürlüğünün kısıtlanması, halkın bir bölümünün dışlanması anlamına gelir.
S40-basın	Toplumsal birlik ve bütünlüğün korunması gerekçesi ile basından haber alma hakkının sınırlandırılması doğru değildir
S41-oy	Seçimlerde oy kullanmak

S49-kmpanya	Bir siyasi partinin veya adayın seçim kampanyasında görev almak.
S50-imza	Bir siyasi adayı desteklemek için imza toplamak, dilekçe yazmak
S51-rozet	Bir siyasi partinin stikırını ya da rozetini taşımak
S53-ikna	Bir kimseyi bir yönde (aday ya da parti) oy kullanmak için ikna etmek
S56-üye	Bir siyasi partinin gençlik kollarına üye olmak
S57-geç dış üye	Bir siyasi partiye gençlik kolları dışında üye olmak
S42-dilekçe	Herhangi bir sorunla ilgili yetkili mercilere dilekçe yazmak
S43-imza	İmza kampanyasına katılmak
S44-boykot	Herhangi bir boykot eylemine katılmak
S45-miting	Herhangi bir politik gösteri/mitinge katılmak
S46-yısl_olm_mtnğ	Yasal olmayan greve, gösteriye ya da yürüyüşe katılmak
S47-işgal	Eylem amaçlı bir bina veya fabrika işgal etmek
S48-yürüş	Toplu yürüyüş eylemine katılmak
S52-org etme	Gösteri, miting, yürüyüş organize etmek
S54-internet	İnternet üzerinden herhangi bir politik konuda protesto, dilekçe, imza eylemine katılmak
S55-video	İnternette siyasal içerikli video, görüş paylaşmak.
S58-stk	Siyasi parti dışında siyasetle ilgili bir sivil toplum kuruluşuna
S59-dğr kurulş	Gönüllü çalışan bir kuruluşa (yardım derneği, kültürel dernek, kadın, çevre kuruluşları vb.)